

GAZETA

ANTIREVIZIONISTA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

D. Sir. Nicu Filipescu 30. - Telefon 699

Organ săptămânal de documentare

Redactor și proprietar: ISAIA TOLAN

ABONAMENTE: Pe un an 130 lei, pe 6 luni 70 lei

Autorități, Instituții, Intreprinderi 500 lei.

Autorități și instituții sătești 200 lei.

55

Palatul Cultural
Arad

OPRIȚI-I!

ntem în luna tâmbălăurilor
le ale iredenței maghiare,
nizate în numele cinstirii
oriei Sfântului Ștefan, a
ului rege al Ungariei, a
chipătorului pentru unguri
ngariei milenare.

cățiva ani încoace excursi-
ii ce s'atrag din străină-
și în special din statele
soare la exhibițiile acestea
redentei, se îndrumă după
văzut Budapesta spre
alte orașe ungurești. Pen-
să le cadă și acelora ceva
din valuta ce o duc în
ria convoaiele de oaspeți
este graniță, și să se des-
'n aceste orașe o tradi-
tâmbălăurilor iredentiste.
ul acesta i-a revenit Se-
nului un rol la fel ca al
pestei în aranjarea acestor
iredentiste și în momi-
ceasta a străinilor. Și ca
de blestemățiile dela
pesta, autoritățile noastre
la fel de oarbe și față de
eghedinului.

aratat în numărul nostru
că se face prin presa
ară dela noi o propa-
riașă unor reprezentații
tru și de operă ce vor
loc la Seghedin sub ce-
ber, în piața Domului,
în piața bisericii vo-
dicată de Iosif mini-
Klebsberg pentru Un-
Mare. Ziarele maghiare
noi organizează cu tobe și
le călătorii colective, cu
ri de transport, la exhibi-
cestea dela Seghedin, iar
strațiile lor vând bilete
reprezențaii, și autorită-
pastre nu știu, nu văd.
informați săptămâna tre-
după ziarul budapestan
arság", că cei ce se
uce la exhibițiile ace-
le Seghedinului, vor
i în fiecare zi la cea-
11 cu o „corabie de
a granița trianonică,
va avea loc câte o
re iredentistă. Ei bine!
anda ziarelor maghiare
oi e tolerată și după asta.
a atăzi un nou amănunt.
al reprezentațiilor de
și de operă din Piața
lai — precum arătăm în
rte a numărului nostru
— se va face ins-
militară antiaier-
doua, deci, la mână!
mai așteaptă dar autori-
noastre de nu pun capăt
cității acesteia cu iredența
ei maghiare dela noi, și
așteaptă de nu interzic
călătorii colective? Am
oare până acolo
im înlesniri de călă-
celor ce vor să
ă în Ungaria să 'n-
cum să ia arma în
a noastră?

Abisinia va fi pusă sub tutoratul Ligii Națiunilor

— Sesiunea extraordinară a consiliului Ligii.
Se prevede o îmbunătățire a situației —

Conflictul dintre Italia și Abi-
sinia a ajuns Miercuri în di-
scuția adunării extraordinare a
Ligii Națiunilor.

Era tocmai timpul, fiindcă se
agravase într'un chip din cale
afară de îngrijorător. Pregăti-
rile de război se înteseră alar-
mant și de-o parte și de alta
în ajunul acestei adunări extra-
ordinare dela Geneva, și la pri-
mejdia ce venea depe partea
asta s'au adăugat primejdia pre-
gătirilor militare din Egipt și
din Sudan ale Angliei, semnele
tot mai stăruitoare ce veneau
din Japonia că japonezii vor
veni în ajutorul abisinienilor, și
mai cu seamă solidarizarea cu
abisinienii a popoarelor așa-

zise colorate, nu numai din
Africa și din învecinata Arabie
ci până și din India, patronate
dupăcât se pare în solidariza-
rea aceasta de colorații dela
soare-răsare: de japonezi. In-
cordarea a devenit în împrejură-
rile acestea așa de mare, încât
s'a ajuns acum săptămâna la
întâia încăierare, desmintită la
'nceput de guvernul italian, pen-
truca apoi să se desmintă nu-
mai proporțiile pierderilor. In-
cidentul, din fericire, n'a avut
nicio armare. De altfel nici nu
putea avea, fiindcă până la
sfârșitul lui Septembrie, când
încetează ploile torențiale, răz-
boiul nu se poate 'ncepe.

Situația din ajunul adunării extraordinare a Ligii Națiunilor

În ajunul adunării generale
extraordinare a Ligii Națiunilor
s'au întâmplat următoarele lu-
cruri mai importante:

Abisinia a îndrumat 15 mii
de oșteni spre granița dela nord
— spre Eritreea italiană — și
marșul lor năvalnic a fost co-
mentat de ziare ca un început
de primejdie.

Ziarele egiptene au vestit tot-
atunci că englezii fac pregătiri
militare în Egipt și Sudan, pen-
truca în caz de război să li-o
ia italienilor 'nainte ocupând
regiunea lacului Tana, din care
izvorește Nilul Albastru cu apa
cărui se irighează Sudanul și
Egiptul.

Franța și-a întărit garnizoa-
nele din Somalia franceză.

Legatia italiană din Addis-
Abeba a dat de știre supușilor
italieni să părăsească Abisinia.
De altă parte împăratul Abisi-
niei a pus să se înființeze pen-
tru siguranța străinilor o poliție
specială.

Generalul De Bono, coman-
dantul trupelor italiene din E-
ritreea, a dat o proclamație
catră băștinași ca să nu dea
crezământ alarmei negrilor că
li s'ar lua pământurile, deoa-

rece civilii italieni (40 de mii)
au fost aduși în Eritreea nu
pentru colonizare ci numai ca
să facă drumuri.

Trupele fasciste din Tripoli-
tania au fost îndrumate spre
Eritreea. S'au început în Tripo-
litania recrutări de arabi pentru
armata italiană.

Negusul Abisiniei a trimis a-
genți la Capul Bunei Speranțe
(în capătul de miazăzi al Afri-
cei) ca să adune lefegii pregă-
țiți din rândurile europenilor
de-acolo.

Pericolul negru și galben

Solidarizarea colorațiilor cu
abisinienii a luat proporții im-
presionante. La Calcuta, în India
engleză, au fost mari adunări
ale hindușilor și ale musulma-
nilor în contra Italiei. Patriarhul
așa-zisei biserici copte din Egipt
(de-o credință cu abisinienii) a
convocat la Alexandria o adu-
nare generală a coptilor din
Egipt, pentru luarea unei atitu-
dini față de conflictul italo-abi-
sinian. Tineretul musulman din
Egipt a făcut de-asemena ma-
nifestații pentru Abisinia. Ofi-

țerii turci de rezervă din Egipt,
precum și o seamă de armeni,
au început să se înroleze în
armata abisiniană. La Londra,
apoi, s'a înființat o societate a
africanilor ca să facă propa-
gandă în folosul Abisiniei.

Greutățile Italiei

La știrile acestea, cari nu
privesc o mișcare a colorațiilor
îndreptată numai în contra ita-
lienilor, ci vesteau mișcări ale
piellor colorate în contra tutu-
ror europenilor amestecați în
ținuturile africane, s'au adaos
știri londoneze după cari Italia
ar avea mari greutăți finan-
ciare, cari nu i-ar permite un
război mai îndelungat fără un
împrumut extern. Negreșit, pot
să fie știri tendențioase.

Controversa dintre Italia și Abisinia

Ăcestea erau împrejurările
mai de seamă din ajunul sesi-
unii extraordinare a Ligii na-
niilor.

Situația era prea gravă, prea
alarmantă ca Franța, Anglia și
alte state cari au influență la
Liga Națiunilor, să nu caute
s'o îndulcească.

Rostul Ligii Națiunilor e în
conflictul acesta să readucă pe
Italia și pe Abisinia la masa
verde a tratatelor de arbitraj,
cari au fost întrerupte acum că-
teva săptămâni din pricină că
Abisinia voia lărgirea discușii-
lor iar Italia le voia mărginite
la incidentele de frontieră în-
tâmpilate astă iarnă în provin-
cia Ualualului, incidente cari au
dus la conflictul grav de astăzi.
Italia cerea comisiei de arbitri
să discute atâta numai: cine a
provocat incidentele de frontieră
din Ualual. Abisinia a cerut să se
constate ce fel de provincie
este Ualualul, pentruca să se
dovedească că-i abisiniană —
ceea ce Italia n'o recunoaște —
așa că 'n acest caz însemna că
Italia n'a respins un atac abi-
sinian, ci că ea s'a băgat peste
(Continuare în pag. VIII-a)

Răvașe

La Varna, unde s'a dat ve-
stita luptă a creștinătății contra
turcilor, pierdută din impru-
dența regelui Vladislav al un-
gurilor care n'a ascultat sfatul
lui lăncu Huniade și a pornit
la asalt 'nainte de vreme, se
fac astăzi mari serbări come-
morative maghiaro-bulgare, cu
prilejul inaugurării unui mau-
soleu al prăpitului Vladislav
al Ungariei. Ungaria e reprezen-
tată la serbări printr'o dele-
gație militară sub conducerea
generalului inspector de armată
Drescher. România — spune
„Pesti Hirlap” din 28 Iulie —
a refuzat să trimită reprezen-
tanți. Oficiosul Ligii revizioniste
nu spune de ce, dar e de sine
înțeles: poporul românesc, care
a luptat și el la Varna în con-
tra turcilor, și care a dat creș-
tinătății pe cel mai mare beliduce
al vremilor acelora, nu poate
participa la o serbare care va
fi în primul rând o demonstra-
ție ungurească. România nu
poate certifica prin participa-
rea sa că Ungaria a fost aceea
care a apărut cultura creștină
în contra turcilor, când lăncu
Huniade ne aparține, când oș-
tile lui au fost în cea mai mare
parte românești, când oastea
munteană a sângerat și ea la
Varna, și când aportul unguresc
la apărarea creștinătății a fost
numai pripeala lui Vladislav,
care a dus la înfrângerea creș-
tinilor.

Altă împănare ungurească
cu pene străine:

Anul viitor se 'mplinesc o sută
de ani dela nașterea marelui
compozitor Franz Liszt, și 50
de ani dela moartea lui.

Ungaria se grăbește să se
împăneneze și cu penele acestui
neamf, care n'a știut în viața
sa o vorbă ungurească. „Pesti
Hirlap” ne destăinuie în n-rul
din 21 Iulie că parlamentul un-
guresc va aduce la 21 Octom-
brie o lege prin care se va
înscris memoria lui Liszt în
Corpus Juris al Ungariei. și va
autoriza fabricarea unor me-
dalii și a unor mărci memo-
tive.

Mai destăinuie „Pesti Hirlap”
că s'au și ivit „stricători ai
sărbătorii” — ceea ce pe limba
limba lor înseamnă oameni
impit — cari „vreau să pună
în discuție unguismul lui Liszt.”
Fuzi, mă rog, îndrăzneală!
Adevărată impietate!

De ce se mulțumește însă
oficiosul Ligii revizioniste cu
simpla înțierare și nu propune
oarecari măsuri?

Poate însă că „Pesti Hirlap”
știe el ce știe. Te pomenești că
articolul de lege în baza cărui
a fost arestată deunăzi pentru
desonorarea națiunii manicurista
Botar, fiindcă s'a lăudat că-i
curge în vine și sânge franțu-
zesc, e bun și pentru cazul
Liszt.

Cărți • ziare • reviste

DIN TRECUTUL IOBAGIEI UNGUREȘTI

Continuarea rezumatului început în nr-ul trecut al cărții maghiare „Istoricul iobăgiei din Ungaria” a lui Al. K. Nagy.

S'a dat tot atunci nobilimii o armă împotriva iobagilor, care se pretindea că-i un mijloc pentru boier de-a face iobăgimea să recunoască noua sarcină patriotică, dar în realitate a fost temeiul unei excocherii de care un nemeș n'avea de ce să se jeneze. Căci prin acest ius gladii, ceea ce a însemnat dreptul domnului de pământ de a ucide pe iobag după plac, el fiindu-i și acuzatorul și judecătorul, iobagul după ce-a dat nemeșului impozitul militar cu care acesta să-și susțină armata, a fost constrâns să facă armată pe degeaba în banderiu nemeșului, așa că, după cum observă istoricul citat al iobăgiei din Ungaria, p. 35, „banii luați (pentru întreținerea oștirii personale) rămăneau în buzunarul nemeșului”. N'au fost de ajuns firește toate acestea: zeciuiala pentru popi, noimea pentru popi³⁾, impozitul cătră stat, noua noime pentru întreținerea banderilor și înrolarea pe gratis în banderile ce trebuiau constituite din legegii; iobagii după ce-au plătit impozitul militar cătră nemeș și au făcut armată în banderiu acestuia pe gratis, au mai fost siliți: să presteze o dare militară specială cătră împărăție (legea din 1432), și să dea, tot câte 33 laolaltă, un soldat călăreț bine echipat pe cheltuiala lor; s'a mai adus tot cu privire la contribuția lor patriotică și o altă lege: iobagul care îndrăznind să-și deie seama că domnul de pământ face o patentă excocherie luându-i impozitul militar și punându-l tot pe el să-i facă militarie pe degeaba, cuteza să-și ia inima în dinți și să fugă dela oaste, era omorât fără nici o judecată (legea dela 1454).

Pentruca soarta iobagilor să fie cu adevărat așa cum o califică citatul istoric al iobăgiei ungurești: mai rea decât a unui vierme (pag. 73), s'au adăos la cele arătate până aci o mulțime de alte sarcini, șicane și nedreptăți:

Incepând cu zeciuiala, toate dijmele și impozitele erau pretexte de spoliații suplimentare, de tiranizări și jigniri. Se lua de cătră popii bisericii dominante a zecea parte din avut sau din recoltă, și-a noua când li se părea că declarația a fost neadevărată (a doua noime o lua boierul), dar dijmuitorii nu se mulțumeau cu atât, ci mai luau de fiecare dintre noimile rămase (chiar și de cea de-a noua care avea să fie dată nemeșului), câte doi dinari ce nu erau prevăzuți în nici o lege. (Constatarea e a parlamentului din 1498, care n' aloc să sancționeze abuzul, l-a legalizat pentru viitor reducând taxa ile-

gală dela 2 dinari la unul, — cf. ibid. p. 50). Peste zeciuială se lua apoi de către zeciuitori și câte un pui de fiecare casă, (constatarea parlamentului din 1500, care a interzis pentru viitor abuzul, cf. ibid. 50) și se mai luau pe deasupra și bani de liturghie sau așa ziși creștinești, storși deasemenea prin abuz, după cum a constatat, însă fără ca să ia măsuri, parlamentul din 1495 (pag. 48). Era obiceiul să se ia zeciuiala sau alte dijme, contrar legilor, în bani și nu n' bucate, și atât Andrei al II-lea cât și parlamentul din 1498 au constatat că acest abuz se făcea dintr'un anume calcul: pentruca să se poată spolia iobagul prin evaluări în dauna lui. (Andree II Decr. 1222, art. 20; Legea 1498 art. 49, cf. ibid. p. 29 și 49). Se lua apoi zeciuială și din ce era prescriș, și din ceea ce era scutit de dijmuire; dovadă că au trebuit aduse la destul de dese intervale precizări, de cari firește nu s'a ținut seamă. (S. Ladislai Liber I, 1092: episcopul va căpăta o zecime din toate cele, cf. Nagy, p. 26; Legea 1428, art. 51: „se ia zeciuială numai din sămănături, vin, secară, ovăs și alac, și din nimic altceva”, cf. ibid. p. 49; Legea 1481: preoții nu pot lua zeciuială decât din grâu, vin, miei, miere, mei, secară, orz, ovăs, — cf. ibid. p. 43; Legea 1495, art. 40: se va lua a 10-a și dintre capre, cf. ibid. p. 48). Un alt abuz ce se făcea era că se lua dijma din recolta netă, în loc să se ia dupăcum era prevăzut, din crucile de pe câmp. Dijma se lua întotdeauna sub jurământ (instituit încă la 1092, de sf. Ladislau, cf. ibid. p. 26): dijmuitorii găseau întotdeauna declarația iobagului falsă, pentruca făcându-l, chiar și silnic, de minciună, să-i poată lua și noimea instituită drept pedeapsă de Ștefan I-ul; îl puneau deci să jure, iar acest jurământ a fost în toate timpurile iobăgiei ungurești — cu excepția vremurilor lui Matei Corvinul — șicana cea mai blestemată, ducând adeseori până la excomunicarea bisericească și uneori până la judecata cu fier înroșit și cu apă fierbinte. Dovadă că abuzul s'a dovedit o pacoste ce ținea iobagii într'o revoltă permanentă, el a preocupat o serie întreagă de parlamente, dar n'a fost sancționat decât sub regele de origine românească Matei Corvinul.⁴⁾ Acest rege, supranumit de unguri „Cel Drept”, a hotărât: dacă dijmuitorul nu crede pe iobag pe jurământ, va mă-

³⁾ Intâia sancțiune, dacă i se poate zice așa, a fost din 1411, sub Sigismund, dar a fost numai platonice: s'a ordonat dijmuitorii să creadă jurământul iobagilor, dar nu s'a luat nicio măsură pentru cine nu-l credea; cf. ibid. 39.

sură, și dacă l-a prins cu minciuna, îi va lua, fără altă pedeapsă, ceea ce a trecut sub tăcere, dar dacă iobagul a spus adevărul, îi va plăti dijmuitorul un galben sau dacă nu-l are, îi va da calul. (Legea 1464, art. 24; cf. ibid. 42). Printr'o a doua lege a aceluiași, fiindcă se vede că dijmuitorii refuzau să deie galbenul sau calul, s'a hotărât că înainte de-a face dijmuitorul măsurătoarea, are să pună galbenul în mâna iobagului, sau să se dea jos de pe cal și să-l ducă în curtea iobagului, pentruca acesta să i-l poată lua dacă se dovedește că a spus adevărul. (Legea 1486, art. 41; cf. ibid. 44).

Matei a murit însă, și vorba proverbială de atunci la unguri: „a murit și dreptatea”; la 1495 (cinci ani după moartea acestui rege drept) parlamentul nemeșilor unguri care curând după aceasta (la 1505) avea să se răzbane pe Matei Corvinul hotărînd să trimită n' iobăgie veșnică pe cine-ar mai voi pe tronul unguresc un rege nemaghiar, a tăiat dintr'un condei dispozițiile lui Matia, și a hotărît că dijmuitorul nu va mai pune galbenul în mâna iobagului și nu se va mai da depe cal dacă voește să verifice jurământul, cu alte cuvinte vor reîncepe toate șicanele câte-au mai fost, până la pedeapsa cu excomunicarea și cu apa fierbinte și fierul înroșit, pe-această chestie a jurământului iobăgesc referitor la avut și la recoltă. (cf. ibid. 48)

Ūu fost afară de-acestea și alte, foarte multe, nedreptăți pentruca aproape fiecare parlament nu găsea altă preocupare decât să n'greuieze cu încă o brutalitate soarta animalică a iobăgimii.

Iobagul nu putea să fie martor (legea din 1486), pentruca justiția de castă cerea să nu se influențeze judecătorul, care era n' aceeași persoană și stăpân al acuzatului și acuzator, prin mărturiile ale celor cari știau faptele de fiecare zi ale iobagului învinuit. N'avea drept să vâneze, să pescuiască (Nagy, 53—54), pentruca însemna să-și piardă timpul, care era foarte scump pentru domnul de pământ. Nu putea aduce o mireasă din alt sat fără să trebuiască, până la legea din 1486, să plătească, el și toți nuntașii, vamă (Nagy, p. 43). N'avea drept să meargă nici la moară cel puțin, până la legea din 1492, fără să plătească vamă de drum, și i se lua vamă până la aceeași dată chiar și când mergea să ducă ceva domnului de pământ. (Nagy, p. 45). Vămile nu erau, cum s'ar închipui, anumite locuri fixate de stăpânire, de trecere dintr'un județ în altul, de trecere a unui vad, etc.; dom-

Bibliografie

Zilele trecute s'au republicat la Budapesta 45 de balade săcuiesti, sub numele lui Iuliu Ortutay, cu desene de Gh. Buday, „Budapesti Hirlap” din 21 VII. le consacră un articol umflat din care se poate reținea atât că baladele acestea populare; ar închipui Ardealul și Ungaria.

In „Magyarság” din 18 Iulie crt. s'a publicat următorul anunț: „Favor extraordinar pentru abonatii și cetitorii lui „Magyarság”: „Globștrotărul englez la București”, — noile plimbări cu Minciunescu ale lui Ion Florea, corespondentul din București a lui „Magyarság”. Romanul acesta reportericesc, scris și ilustrat cu satiră mușcătoare, îl vinde cetitorilor noștri, până când îl mai avem în depozit, cu un pengő. La librării nu s'a pus în comerț. De vânzare la „Magyarság”.

Precum se vede, e o carte așa de blestemată, încât aici n'au dat-o la librării și o anunță numai periodic, ca nu cumva să afle și românii ce viperă încălzesc la București în persoana pretinsului Ion Florea, corespondentul de acolo al lui „Magyarság”.

Corespondentul acesta — alături de a lui „Uj Magyaraság” care se ascunde sub o sumedenie de pseudonime — e cel mai mare hulitor al românilor dintre gazetarii maghiari dela București. Ca răsplată era mai anii trecuți (o fi poate și astăzi) ca la el acasă la președinția consiliului de miniștri.

Adăogăm că a prins așa de tare chiag în România, încât s'a însurat aici cu o săcuiancă, cu o cetățeană românească. Ca mâine o să-l vedeți și cetățean

mul de pământ le institua unde-i plăcea, dupăcum arată Nagy: în drumul spre moară, spre curtea boerească, spre pășune sau oriunde, și ca să fie spoliat iobagul după toată cuviința, nu erau vămile acestea numai vămii, erau totodată din grija domnului de pământ debite de băutură, unde de-a avut de n'a avut după ce să bea, de a avut sau de n'a avut poftă, iobagul trebuia să și consume porția de băutură și firește să plătească. Mai era iobagul cotizat, adică jăcmănit, dacă avea la ograda o poartă: cu 13 dinari când s'a instituit acest impozit nou la 1340, cu 30 de dinari pentru poarta pe care încăpea un car cu fân, și cu 15 pentru porțiță, la 1411, cu 20 de dinari apoi pentru toată lumea cu porți sau cu porțiță sau poate fără nici una, la 1467, când s'a schimbat numele acestui impozit și a fost numit impozit cătră vistierie. (Nagy, p. 36, 38).

(Va urma)

român, sau măcar cu o nență, ca pe celălalt cetățean hortist dela banca zisă Moszkovics, cel care vrea fericească Aradul cu un gazetăresc.

A apărut deunăzi sub zeciuirea colonelului Zoltán Gombos, al cincilea (ultimul) al „Istoriei maghiare” a generalului cedat Ioan Gabányi („A magyar nemzet története”). „Aradria” lui Gabányi e scris primul rând pe seama tei. Volumul ultim se de rolul Ungariei în război mondial (spălându-l pe Tisza, ca toate scrierile ungurești referitoare la cheslie), apoi de prăbușirea monarhiei și de anii de Trianon. (Recenzie în „Magyarság” din 21 Iulie, neindicată.)

Ziarul „Budapesti Hirlap” protestează în nr-ul din 21 Iulie că guvernul cehoslovac interzis intrarea în Cehoslovacia a publicațiilor maghiare „Magyar Szemle” (revista lui prim-ministru Belhla) „Pedagogiai Szeminárium”. La noi revista lui Belhla nu e admisă, în schimb „Aradi Közlöny” a găduit să reproducă dintr'un articol în care stă scris patria autorului — Ungaria se întinde din Panonia, Slovacia, până la Sibiu.

Din raiul hor

Dintr'un articol al fostului ministru de finanțe Hegedűs ránt, publicat în pagina a nr-ului dela 18 Iulie al „Magyarság”:

„Mi se scriu — spune Hegedűs — următoarele dela grad:

„Coarda s'a întins de la infinit, și trebuie o ajustare grabnică, căci altfel ajutorul va fi prea târziu. Mărmurul se mântean se aude tot mai izbucnirea vulcanului e de aproape, și va putea să groape toată societatea.”

E vorba, precum lesne se poate înțelege, de mizeria nemulțumirea lumii noi din Ungaria. **Isbucnirea canalului — a revoluției e prea de tot aproape.**

Din același articol al Hegedűs, o altă scrisoare trimite un dascăl de stat: „În anul acesta școlarii în aceeași clasă ce acum au 10 ani. Copiii, din nefericire, cu mult mai prejos ca acum șase ani. Nu e ca atunci când unii sau alții dintre ei erau învățători, o spun rașinănd că n'au acasă ce mănăncă și că cad depe picioare loame.”

Concordatul cehoslovac și iugoslav

— Sforțări ungurești zădarnice pentru autorizarea unei episcopii maghiare în Slovacia —

precum am arătat în dările noastre de seamă referitoare la concordatul ce se tratează între Vatican și Cehoslovacia, moșii din Slovacia aparținând până la 1918 episcopii și celorlalte organizații bisericești din Ungaria de azi, moșii puse de guvernul din Praga sub sechestru și administrate de o comisie ministerială (cu excepția acelor cari au fost împărțite prin reforma de la 1918), se vor da prin concordatul bisericii catolice din Slovacia, care însă nu va avea niciun fel de legătură cu cea din Ungaria.

Episcopii și celelalte organizații bisericești din Ungaria vor le aparținuseră aceste moșii, au intenținat imediat după război să se angajeze în proces la justiția arbitrară maghiaro-cehoslovacă, ca să revină în posesia moșilor. Procesul e și azi pendinte.

Ziarul budapestan „A Reggel” a anunțat la 22 Iulie — legătură cu tratative dintre

Cehoslovacia și Vatican — că Vaticanul a somat organizațiile bisericești respective ale Ungariei să-și retragă procesul. Interesații din Ungaria pun condiția ca să se înființeze prin concordat o episcopie maghiară în Slovacia, lucru pe care — adaugăm — Cehoslovacia nu-l va admite cu niciun preț.

Acum 10 zile s'a semnat la Roma concordatul dintre Vatican și Iugoslavia.

Concordatul nu se extinde la chestiunile cari cad în sfera legiuirilor cu caracter național, cum sunt de-o pildă cele școlare. Se admite prin concordat ca limba liturgică limba glagolită și în episcopii unde nu era, se înființează două episcopii noi: la Becicherecul Mare și la Buccari, se reînființează episcopia de Tinnin (Knin), iar episcopii de Split (Spalato) și Liubliana (Laibach) se transformă în mitropolii.

BUZURI UNGUREȘTI în numele asociației internaționale a ziariștilor

Acum doi ani Asociația internațională a gazetarilor avea președinte pe un belgian vândut ireștii maghiare, care nu s'a sfiiț public în calitatea sa de președinte al unei asociații internaționale ce nu poate face politică liberă de articole revizioniste în folosul Ungariei.

Acum i-a vicepreședintele un maghiar, Boros László, care a vândut deunăzi ca membru în Asociația Internațională a Ziariștilor minorității (evreo-maghiari) din Ardeal, sub numele uzurpat de director al ziariștilor din România.

După potlogăria făcută prin introducerea sub un nume uzurpat a ziariștilor maghiari dela

noi în Asociația internațională, numitul Boros a făcut un nou abuz. Comitetul Asociației ziariștilor l-a trimes în Suedia, ca să convingă pe ziariștii suedezi să intre în Asociație, și cu acest prilej s'a apucat să dea ca vicepreședinte al Asociației interviuri iredentiste, spunând ziarelor suedeze că nu va fi pace în Europa până nu se va revizui pacea dela Trianon (cf. „Pesti Hirlap” din 26 Iulie).

Sindicatul românesc de ziariști au datorat să sesizeze Asociația internațională asupra acestor abuzuri, și dacă nu ni se dă reparatie și asigurare că în viitor blăstămății de astea nu se vor mai întâmpla, să se retragă din Asociație.

Este gaz metan în Ungaria

A publicat și în ziarele noastre știrea că s'au descoperit în România în satul Mihályi, depe granița dinspre Austria, zăcăminte extrem de bogate de gaz metan, la adâncime de vreo o mie metri. Acum se discută în ziarele budapestane (din 2 Iulie) că gazul metan descoperit la Mihályi nu e gaz metan ci este un alt gaz, care a fost descoperit de un geolog din România, care deunăzi a fost desmințit, pensându-se că nu se mai vorbească nimic despre el.

Despre svonul de gaz metan

ce s'ar fi descoperit la începutul lunii acestestea în două sate din împrejurimile Budapestei nu se mai vorbește nimic.

Cum își petrec aviatorii maghiari

La Szombathely, unde e unul dintre principalele centre ale aviației militare maghiare, s'a înșurat deunăzi un inspector de aviație, Iosif Gersey, și și-a făcut nunta cu demonstranții aviației, zburând pe deasupra petrecerii cinci avioane. (Cf. „Magyarság”, 24 Iulie.)

E iarăși la ordinea zilei excrocul Németh

Acum două săptămâni am arătat după ziarul budapestan „Magyarság” că frații noștri dela Senteș se îngroapă fără popă, fiindcă preotul ce li-a fost impus acum șase ani, ai-mosul excroc Németh, a trecut la eretici și nu-l mai voiesc, iar oficialitatea, ca să-i apere — chipurile! — adevă să împiedece pe excroc să slujească în biserică, li-a închis biserica, lăsându-l însă totatunci pe excroc să facă slujbă eretică în capela ce și-a făcut-o în casa parohială, din care enoriașii i-au dat poruncă încă de-astă iarnă să-și ia catrafusele.

Precum se știe, acesta-i ultimul stadiu jalnic al atentatului ce se încearcă de vreme îndelungată în Ungaria în contra bisericii ortodoxe.

Încă pe timpul Ungariei-Mare — am dovedit-o în coloanele acestora după almanahul jubilar al faimoasei soc. „Emke” — ungurii voiau să facă prin intermediul lui „Emke” o episcopie maghiară ortodoxă după chipul celei greco-catolice dela Hajdudorog, dar războiul mondial și Trianonul i-au surprins înainte de-a fi dus la capăt acest atentat. Ceea ce n'au făcut în Ungaria-Mare, s'au apucat s'o facă în Ungaria așa-zisă „mutilată”, fără vreo jenă ce trebuia să li-o dicteze faptul că s'au transformat la Geneva și la toate areopagurile internaționale în apostoli ai minorităților. Îndată după Trianon au pus astfel unele parohii ortodoxe maghiarizate (cele mai multe macedo-române), să se proclame parohii ungurești, și să se despartă de ierarhiile nemaghiare de cari depindeau, ca să se afilieze ca parohii autonome maghiare patriarhiei de Constantinopol. Până la 1929 se maghiarizaseră astfel vreo șapte-opt parohii. La 1929 canibalul Nandor Urmánczy, cel care dinpreună cu fratele său Ianoș a ars de vii pe Moșii dela Beliș, a impus prin poruncă dela prefectură senteșenilor, aparținători până la 1918 eparhiei ortodoxe a Aradului, să și-l ia paroh pe fostul catolic înșurat cu evreică Ștefan Németh, și de atunci parohia dela Senteș e și ea maghiară și autonomă, și a devenit centrul acțiunii acesteia criminale ce se încearcă în Ungaria pentru maghiarizarea minorităților ortodocși.

Ștefan Németh și-a adunat astăzi iarnă a fost anul o ceată de preoți așa-zisi ortodocși maghiari, toți la fel de pătați ca și el, și i-a pus să declare înființată episcopia ortodoxă maghiară și să și-l alegă vlădică. Guvernul n'a recunoscut hotărârile așa-zisului sinod, dar de altă parte a făcut demersuri la Patriarhia din Constantinopol (a mărturisit-o printr'un articol din „Pesti Hirlap” însuși președintele Ligii Revizioniste Herczeg Ferenc), ca să-l recunoască pe Németh și să ia biserica ortodoxă maghiară

sub atârarea sa. S'au făcut însă la Patriarhia de Constantinopol contrademersuri din partea românilor și-a sârbilor, și patriarhul de-acolo n'a mai voit să știe de biserica maghiară a excrocului. Tot astfel au refuzat s'o recunoască și ceilalți patriarhi, până când în cele din urmă excrocul a ajuns la patriarhul arian (care nu recunoaște că Cristos a fost Dumnezeu) din orașul siriac Homs, și s'a întors de-acolo „episcop și metropolit”, fiindcă demersul făcut la Homs de regretatul Barthou prin consulul francez din Damasc, a ajuns la patriarhul eretic abia după ce excrocul Németh era aranjat.

Fiindcă excrocul s'a întors cu marea veste după ce Ungaria și-a adus pe cap afacerea dela Marsilia, deci într'o vreme când nu-i mai putea arde și de provocări pe chestia tratamentului minorităților sale, guvernul a dat un comunicat că nu-l recunoaște pe Németh episcop, deoarece legea ariană nu-i recunoscută în Ungaria, dar îl invită să-și organizeze o biserică eretică în vederea unei viitoare recunoașteri. Mai apoi, fiindcă lațul Marsiliei se strângea tot mai tare în jurul Ungariei, Gömbös și-a pus foaia sa personală, ziarul „Függetlenség”, să scrie în contra lui Németh și a tuturor preoților dela bisericele ortodoxe maghiare or-

ganizate cu concursul oficialității un articol cumplit, în care nu li se spunea altfel decât excroci, caterisiți, ș. a. m. d. S'a dat atunci curs unei reclamații judiciare ce s'a pornit din partea unui credincios din Senteș în contra lui Németh pentru că întrebuința astăzi primăvară a fost anul (când a mințit că l-a făcut episcop patriarhul dela Ierusalim) titlul de episcop și alteori de mitropolit. Excrocul a fost deci condamnat, amendat penalicește. Pe urmă consiliul parohial din Senteș — dintre ai cărui membri unii îl daseră în judecată pentru că a plecat pe la patriarhi cu bani delapidăți dela parohie (chestiune nejudecată nici până astăzi), — a adus pe baza comunicatului prin care ministerul declarase că nu-l recunoaște, o hotărâre că-i ia slujba de paroh și că-l mai lasă în casa parohială numai încă o lună. Excrocul n'a voit însă să plece. A venit atunci primarul, și sub cuvânt că-i apără pe senteșeni că să nu între excrocul în biserică, a sigilat biserica. Excrocul a continuat apoi să facă slujbe la capela ce și-a făcut-o la casa parohială pe care nu știm s'o fi evacuat nici până astăzi. Și în timp ce excrocului i se permite acest lucru, senteșenilor nu li se dă voie să-și aducă alt preot, așa că au ajuns să se îngroape fără preot.

O scrisoare deschisă a excrocului către ministrul de culte

Acestea-s faptele de până-acum. Acum — adevă dela 22 Iulie — sunt lucruri nouă la ordinea zilei, în legătură cu excrocul dela Senteș.

La 22 Iulie Ștefan Németh a adresat prin ziarul „A Reggel” ministrului de culte Homan Balint o scrisoare deschisă din cale afară de obraznică. Îl întreabă — fiindcă în mai multe adrese i-a spus lui Németh că a încetat de-a mai fi preot ortodox și fiu al bisericii ortodoxe, și fiindcă ministrul e fiu al unei biserici unde preoția e sfântă și nu se șterge până la moarte — să-i spună pe baza cărei dogmatici religioase și-a întemeiat spusele că dânsul a încetat de a mai fi preot ortodox. Li spune apoi că pe baza legii ungurești nu încetează cineva de a fi membru al unei biserici decât când singur a ieșit din ea, ceea ce dânsul n'a făcut (sic!). Li spune apoi că adresele ministerului au ajuns în mâinile unor oameni simpli și fără școală, „cari, având în vedere înaltul prestigiu al Excelenței Tale, nici nu cutează a-și închipui că Excelența Ta poți greși atât în regulile dogmaticii religioase cât și într'ale dreptului”. Pe urmă îi spune: „de unde-ți iai puterea care să mă poată despuia de legea mea și de calitatea mea preoțească?”

Excrocul o 'ntoarce apoi pe coarda practică, întrebându-l pe

ministrul cu ce drept îi ia pe toată viața pâinea dela gură, fără ca măcar să-l asculte. De încheiere îl amenință că dacă nu ridică sechestrul de pe biserica din Senteș, va apela în contra lui în numele maghiarimii ortodoxe, ca episcop cu drept de succesiune și cu rang de mitropolit, la toți creștinii din lume, „cari adoră și cinstesc pe Dumnezeu”.

Scrisoarea deschisă e semnată astfel: „Ștefan Th. Németh, paroh și protopop ortodox al Senteșului, episcop sfințit, iar în baza constatării 57/3/1935. — H. a ministerului de culte și instrucție mitropolit siriac.”

Un comunicat al ministrului

La scrisoarea aceasta s'a dat „din loc competent” un răspuns prin Agenția telegrafică maghiară, apărut în ziarele budapestane din 23 Iulie (în extenso în „Uj Magyaraság”).

Comunicatul spune (rezumăm):
1. Legile maghiare recunosc ca preoți ai bisericilor recunoscute numai pe cei cari sunt îndreptățiți a face slujbe de zi în sensul regulilor respectivei biserici.

2. Parohia de Senteș e a acelei biserici ortodoxe recunoscute ai cărei credincioși și preoți trăiesc într'o credință cu patriarhul

(Continuare în pagina IV)

Se începe în Ungaria aplicarea legii antiaeriene

Legea maghiară așa-zisă a apărării antiaeriene, despre care nu s'a scris în presa străină decât în „Gazeta Antirevizionistă”, a început să se aplice.

Ca și cum se știe din amănuntele noastre dări de seamă din luna trecută și dela începutul lunii acesteia, legea imită de Gombös parlamentului prin cea mai mare silniție prevede sub cele mai aspru condiții:

Pe o parte că e obligată la lumea dela 14 la 60 de ani, femeile și babe, coborâți și moșnegi, să parcură la instrucția militară a apărării antiaeriene;

Pe altă parte: că ministerul de război poate fixa după plăcerile militare particularilor comunităților în scopul apărării antiaeriene, să impună singura posibilitate de a apela suma financiară (nu și impunerea în sine) a comisiei de judecată din județ fac parte în afară de judecătorești reprezentanți ai ministerului de război și ai altor ministere.

Legea, votată la sfârșitul lunii trecute, a și început să se aplice. S'a făcut începutul la Budapesta, după cum am văzut într'unul dintre numerele noastre trecute.

În Budapesta i-a venit rândul Seghedinului

„Magyarság” anunță numărul său din 23 Iulie după nouă luni de așteptare când trebuia aprobat de minister bugetul acestui an, a sosit în sfârșit aprobația, și anume cu un plus de 606 mii de pengő la cheltuieli (trei milioane 180 de mii lei), în cari figurează și cheltuielile înscrise de către minister din oficiu ale apărării antiaeriene. Bineînțeles în suma aceasta e inclusă numai contribuția particularilor. Urmează contribuția — și celelalte — particularilor și ale statului.

„Uj Magyarég” arată numărul din 27 Iulie, că reamintim de aplicarea la apărării antiaeriene, pe care pregătește Gombös personal, va fi gata cel mai târziu la mijlocul lui Septembrie, și diferitele societăți sociale din orașele mai mari ale țării organizează pe toamnă cursuri de apărare antiaeriană.

„O specială atenție trebuie dată cursurilor de apărare antiaeriană ce vor avea loc în viitorul apropiat la Seghedin. La Seghedin, în timpul reprezentanților de război sub cerul liber ce

vor avea loc în Piața Domului, inginerul-șef din Budapesta Zoltan Lantos va ține de pe scena reprezentanților prelegeri de mai multe ceasuri cari se vor extinde la toate cele.”

Alte pregătiri militare

În săptămâna s'a inaugurat la aerodromul Mátyásföld de lângă Budapesta o școală publică de pilotaj — pe seama civililor — a secției aviatice a Societății sportive din Budapesta.

Până acum funcționau pe cele câteva aerodromuri din împrejurimile Budapestei numai școli de pilotaj ale societăților studențești, în cadrul așa-zisului sport obligatoriu impus tineretului prin legea de acum 15 ani a ministrului de culte și instrucție Haller (cel ajuns apoi pe banca acuzării pentru șperțuri și trafic de influență).

Raportul

EXPERTULUI LIGII NAȚIUNILOR DESPRE FINANȚELE UNGARIEI

Semioficiosul „Budapesti Hirlap” a publicat la 26 Iulie raportul trimestrial despre situația financiară a Ungariei ce l-a trimis Ligii Națiunilor expertul genevez Tyler.

Reșinem din acest raport următoarele:

Deficitul administrației și al uzinelor e socotit în noul buget cu 10 milioane de pengő (300 milioane de lei) mai mare decât cel din anul bugetar 1934—35, care a fost de 66.1 milioane pengő (aproape două miliarde de lei).

În ultimii ani, în urma măsurilor luate pentru echilibrarea finanțelor, banii din circulație au scăzut simțitor. Deși are încă deficite, guvernul a sporit cheltuielile.

Exportul a fost slab, inferior celui din epoca corăspunzătoare a anului 1934. Exportul făcut pe bază de cliring, adică care nu aduce Băncii Naționale devize corăspunzătoare, a crescut în comparație cu celalalt.

Recolta din anul acesta e mijlocie.

Impozitele s'au încasat anul trecut cu strășnicie; în anul acesta la fel.

Cheltuielile bugetului actual

De notat: La conferințele acestea vor participa și unguri dela noi, trimiși în călătorie colectivă, cu înlesnire românească de transport, de ziarele maghiare dela noi.

S'a oprit ieșirea din țară a tineretului

Semioficiosul „Budapesti Hirlap” anunță în numărul dela 24 Iulie crt. că s'a interzis să se dea pașaport cetățenilor maghiari minori. Opreliștea ar fi impus-o faptul că plecau mulți unguri minori în Franța, și că autoritățile franceze îi arestează, sau pun mâna pe ei agenții cari adună tineri pe seama legiunii coloniale.

Motivarea e cusută cu ață albă. Opreliștea pornește fără doar și poate dela ministerul războiului.

sunt cu 25.4 milioane de pengő mai mari decât ale anului trecut. S'au sporit deschiderile de credite la toate ministerele.

Trei sferturi din deficit le dau uzinele. Căile ferate figurează cu un deficit de 54 milioane (rezultat în special din înlesnirile de transporturi la serbările iredentiste, ceea ce raportul uită s'o spună).

Raportul se încheie cu un avertisment: ca atâta vreme cât nu se va fi îmbunătățit simțitor viața economică, guvernul să nu-și sporească cheltuielile.

Vom adăuga că cea mare parte a sporurilor de cheltuieli sunt destinate armatei, organizațiilor militare clandestine, propagandei iredentiste, subvenționării ziarelor maghiare din statele succesoare și fondurilor discreționare, pe cari ministrii le pot cheltui fără se dea seamă cuiva.

**ACHITAȚI-VĂ
ABONAMENTUL LA
„GAZETA
ANTIREVIZIONISTĂ”**

Așa-zisii unguri ortodocși dela Senteș

În ziarele budapestane, precum arătam în altă parte, se face iarăși instigație în legătură cu ex-crocoul Németh dela Senteș, ca să se maghiarizeze bisericile ortodoxe sub cuvânt că credincioșii le sunt unguri.

Biserica dela Senteș, aparținătoare până la 1918 episcopiei ortodoxe a Aradului, a fost maghiarizată sub același pretext: că enoriașii îi sunt maghiari.

Ca să se vadă cât este de mincinos acest pretext, vom reproduce aci lista dela 1903—1904 a birnicilor însurați ai parohiei, după lista de biruri bisericesti ce ni-a pus-o la dispoziție părintele protopop Mihai Lucața, fost pe vremea aceea preot ortodox al Senteșului.

Iată-o (numele, unde e nevoie transcrierea românească în paranteze; cartierul, indicat cu număr roman, și numărul casei cu număr arabic; birul bisericesc anual în coroane:)

1. Ardelean Francisc, II, 583; 1 cor. 20 fileri (jumătate bir, deoarece e însurat cu protestantă.)
2. Ardelean Gavrilă; II, 362; 1 cor. 20 fil. (jumătate.)
3. Ardelean Ioan; III, 696; 2 cor. 40 fil.
4. Argyelean Ioan, cartierul Alsóré, 1 cor. 20 fil.
5. Ardelean Ilie, IV, 595; 1 cor. 20 fil.
6. Ardelean László (Vasile); II, 208; 2 cor.
7. Ardelean Mihai; II, 293; 2 cor.
8. Ardelean Nicolae; II, 23; 2 cor.
9. Baroti Petru; I, 742; 1 cor. 20 (jumătate de bir).
10. Bazsai Ioan junior, III, 402; 1 cor. 20 (jumătate de bir. jiler.)
11. Bazsai Ioan senior, II, 393; 2 cor 40 fil
12. Bazsai Lőrincz (Floare?), I, 242; 2 cor 40 fil.
13. Beech Márton (de origine turcească), III, 158, 4 cor.
14. Bogyó Alex. locuitor la pustă, 1 cor. 20 fil. (căsătorit cu străină.)
15. Burcuș Gheorghe, IV, 595; 2 cor. 40 fil.
16. Burcuș Ioan senior I, 76; 1 cor. 20 fil. (căsătorit cu străină.)
17. Burcuș Mihai, văduv, cart. IV; 1 cor 20 fil. (jiler).
18. Bogyó Francisc, felsőré, 1 cor. 20 fil. (căsătorit cu străină.)
19. Bogyó Ioan, IV, 33; 1 cor 20 fil. (căsăt. cu străină.)
20. Bugya Ioan, IV, 629; 1 cor 20 fil. (căsăt. cu străină.)
21. Csiger Francisc, Nagynyomás 16 1 cor. 20 (căsăt. cu străină)
22. Csiger Iosif, III, 261; 2 cor. 40 fil.
23. Csiger Ștefan, în pustă, 1 cor 20 fil. (căsătorit cu străină.)
24. Csiger László (Vasile) senior, II, 583; 3 cor. 20 fil
25. Csiger Mihai, II, 70; 1 cor. 20 fil. (căsătorit cu protestantă.)
26. Ciorba Mihai, II, 70; 1 cor 20 fil. (căsăt. cu străină.)

27. David Gheorghe, II, 210; 2 cor. 40 fil.
28. David Petru, la conac, 2 cor. 40 fil.
29. Erdei Mihai, III 544; 2 cor. 40 fil.
30. Erdei Nic., III, 554; 2 cor 40 fil.
31. Erdei Alex., III, 544; 2 cor. 40 fil.
32. Gyuricza Ștefan, I, 244; 2 cor. 40 fil.
33. Gyuricza Constantin, I; 2 cor. 40 fil.
34. Iovan Ioan, kistöke, 627; 1 cor. 20 fil. (căsăt. cu străină)
35. Iovan Mihai, în pustă; 2 cor. 40 fil.
36. Iuhász Petru, văduv, II, 723; 1 cor. 20 fil.
37. Kelenczés Gheorghe iunior, II, 133; 2 cor. 40 fil.
38. Kelenczés Gh. senior. II, 313; 4 cor.
39. Kelenczés Gh., II, 829; 2 cor 40 fil.
40. Kelenczés Ioan, II, 313; 2 cor. 40 fil.
41. Kelenczés Șt., II, 829; 2 cor. 40 fil.
42. Kelenczés Sándor, II, 313; 2 cor. 40 fil.
43. Kelenczés Todor, V, 244; 2 cor. 40 fil. (ca fost crâșnic, i s'a șters birul.)
44. Kira Mihai, II, 208, 1 cor. 20 fil.
45. Kira Alex. junior, în pustă 1 cor. 20 fil. (căsăt. mixtă).
46. Kira Anton, II, 208; 3 cor. 20 fil.
47. Király Dumitru, în pustă, 1 cor. 20 fil. (căsăt. mixtă)
49. Király Ioan, II, 479; 1 cor. 20 fil. (căsăt. mixtă)
50. Király Alex., I, 304; 2 cor. 40 fil.
51. Kifor Ioan, loc. în Eperjes, 3 cor. 20 fil.
52. Kürti Ioan iunior, loc în Ecsér, 218; 3 cor. 40 fil.
53. Kürti Ioan senior, loc. în Mucsihát, 16; 4 cor.
54. Kürti Mihai, II, 293; 3 cor. 20 fil.
55. Lazar Gh., Nagy hegy; 3 cor. 20 fil.
56. Lazar Ioan, III. 313; 2 cor. 0 fil.
57. Lazar Ludovic, III, 623; 3 cor. 20 fil.
58. Lazar Alex., II, 309; 2 cor. 40 fil.
59. Mak Dumitru, III, 623; 2 cor. 40 fil. (lucra pământ în parte).
60. Morozsan Nic. (Murășan), în pustă, 2 cor. 40 fil.
61. Morozsan Petru, I, 655; 2 cor. 40 fil.
62. Moldovan Gh., IV. 459; 2 cor. 40 fil.
63. Moldovan Mihai, în pustă 2 cor. 40 fil.
64. Moldovan Pavel, II, 481 2 cor. 40 fil.
65. Oltyan Gavrilă (Oltean), — 2 cor. 40 fil.
66. Oltyan Gh., III, 314, 1 cor. 20 fil. (căsăt. mixtă).
67. Oltyan Ioan, 2 cor. 40 fil.
68. Oltyan Ștefan, 1 cor. 20 fil.
69. Oltyan Alex., căsăt. mixtă. 1 cor. 60. fil. (Toți Oltenii cu

(Continuare în pag. VI)

Noua lege maghiară a avocaților

— Se introduce în comitelele barourilor proporționala etnică, rasistă și confesională —

Am arătat în darea de seamă am publicat-o în numărul nostru trecut cu privire la proiectul noii legi maghiare a avocaților și a barourilor, că noua lege va prevedea că nu se pot alege nemaghiari la conducerea și în slujbele barourilor decât potrivit proporțiilor etnice pe țară a naționalității (care la noi, bunăoară, este de aproximativ 6 la sută).

E o ciudățenie de a cărei punere în aplicare suntem foarte curioși. În orice caz chestiunea aceasta e nostimă de tot, după cele întâmplate în urma alegerilor dela baroul din Arad. În Ungaria, prin urmare, e admisibilă proporționala la barouri, iar în România urma imparțială n'are voie să de o alegere în favoarea românilor, căci nu admit așa ceva domniile avocați din partidul maghiar și ziarile evreo-maghiare!

după statistica oficială băieți de țărani, iar dintre acești trei la mie prea pușini ajung la o diplomă avocățască.

Cum se va aplica deci procedura legii — dacă proiectul va deveni lege în forma aceasta — că nu se pot alege în funcții sau în comitet la barouri decât atâșia nemaghiari, câți îi indică proporționala pe țară a rasei?

Proiectul prevede ceva mai mult decât atât. Prevede o proporțională întreținută: **etnică, rasistă și confesională.**

Întâia și ulla, cea etnică și cea confesională, le putem înțelege. Dar cum se va aplica proporționala rasistă, când vorbim de rasă pură sunt războaie războaie? Regentul algerian, bunăoară e slovac și știe nici astăzi bine unguștele. Prim-ministrul Gömbös, după față neamș din a doua generație, iar după mamă din prima (mamă-sa nu știe unde este aproape de loc). Ministrul de instrucție Homan e de origine nemțescă. Ministrul de finanțe Fabinyi la fel. Ministrul de interne Kozma e de origine evreo-valahă. Ministrul de comerț Bornemisza e de origine maghiară și așază în de parte, cel pușin nouăzeci din pătura maghiară se știe că e intelectuală și de neam neungureș, și că cu ascendență străină nu se îndepărtează în timp. Rușii nu sunt nici ei mai breji, și mare parte a substratului e româneșcă, — dar dacă nu e cazul să vorbim despre ei, căci dintre elevii școlilor secundare din Ungaria numai trei la mie sunt azi

„Niciăieri pe lume nu-i atâta mizerie ca 'n Ungaria“

— Și nici atâta huzur la cei privilegiați —

Din partidul lui Gömbös a ieșit zilele trecute un deputat, dr. Desideriu Sulyok, și și-a motivat plecarea din partid printr'o interesantă scrisoare deschisă apărută în n-rul dela 27 Iulie al ziarului „Magyarság“.

Sulyok spune prin această scrisoare că s'a așteptat dela guvernul lui Gömbös să facă pași reali pentru revizuirea tratatului de pace, așa cum a făgăduit-o astă iarnă, să câștige națiunile prietene în favoarea ungarilor din statele succesoare, și „în schimb să curme tot ce dă ocazie să se profaneze, să se demonetizeze, să se transforme această idee (a revizuirii, a apărării ungarilor din statele succesoare, n. tr.) într'o afacere pe seama unora, și în sfârșit, făcând din noapte zi, să se pregătească pentru vremea aceea care poate să fie

măine, poate să fie peste decenii, dar care *negreșit va veni, când puterea mondială slavă și cu cea germană se vor ciocni între ele pe teritoriul maghiar, orânduit mai dinainte în viciața popoarelor europene ca teatru de luptă al acestor două mari popoare.*“

Spunând în continuare că privind lucrurile din punctul acesta de vedere înalt, nu poate fi de acord cu primul ministru nici în privința politicii sale economice și sociale, nici a fascismului său, a oprimirii maselor cetățenești, a refuzării reformei electorale, și nici a politicii lui externe.

Cităm partea referitoare la politica socială și economică:

„Niciăieri pe lume — spune fostul deputat gömböșist — nu este atâta contrast ca la noi în distribuția veniturilor

și în situația socială a poporului“. Există și în statele apusene categorii capitaliste privilegiate, dar acolo e bună și situația muncitorilor și și pot satisface exigențele sufletești. „La noi însă mizeria și sărăcia absolută stă în față ca o bogăție și o bunăstare relativ uriașă, — contrastul dintre cerșetor și bogat nu-i niciăieri așa de mare ca în patria noastră.“

„Majoritatea uriașă a muncitorimii noastre agricole și industriale trăiește într'o mizerie cum abia se poate închipui alta, trăiește o viață care nu e vrednică de om, și n'am putut descoperi (la guvern — n. tr.) nicio străduință de-a schimba această stare de lucruri. În viciața noastră economică protecționismul a atins proporții ce nu s'au visat niciodată, stăm la margine de drum între libertatea economică și între economia dirijată, dar libertatea nu se manifestă decât prin aceea că cei ce nu fac parte din rândurile privilegiaților pot liber să piară de lipsă de aier și de gătuitoare neputință, iar dirijarea se manifestă așa că orice favor și privilegiu ce-l poate da această țară mutilată, e îndrumat către fericiții aleși.“

O firmă mondială japoneză, Wanakabe, Jivay Comp. — după cum anunță „Magyarság“ din 24 Iulie — și-a trimes un reprezentant la Budapesta, ca să încheie cu Ungaria o convenție comercială.

A desonorat națiunea maghiară...

— Fiindcă a spus că-i curge 'n vine și sânge franțuzesc

O nevastă de comandant de regiment din Kecskemét, dna tui vitéz Gaál Endre, a vestit postul de jandarmi din Balatonkenese că aflându-se pe peronul gării de-acolo, a auzit pe-o față ce se plimba cu o elevă și cu un student, că spune: „**Har Domnului că nu-s tocmai ungueroaică de legat, fiindcă-mi curge 'n vine și sânge franțuzesc.**“

Postul de jandarmi a făcut cercelări și identificări, și a aflat că fata care a spus a-

ceste vorbe e manicurista Magdalena Botar din Budapesta. A deferit-o parchetului din Győr, care i-a intentat acțiune pentru „**crimă săvârșită 'n contra cinstirii nației maghiare.**“ (Cf. „Magyarság“, 27 Iulie cri.)

Așa se întâmplă acolo în Ungaria. Te 'nchide dacă grămușdi atâta numai cât a spus nenorocita de manicuristă căreia îi curge 'n vine și un pic de sânge franțuzesc.

La noi, în schimb, ce nu și-

ierfat să spui în contra nației românești și a țării! Ba nu numai să spui, ci să și făptuești. Te mai și decorează până la urmă, ca pe Zima Tibor, pe Iosif Moskovici cel cu „dovada specială“ falsă, pe Kornis, cel care face acum învârteli cu episcopia Aradului dupăce e acuzat de confratele „Știrea“ că a fost furnizor al armatei lui Bela Kun, sau ca pe Kalló ăla — tot dela Arad — care a falsificat bancnote românești.

Büdszentmihály, Tiszaladány. În schimb, rubrica confesiunilor, găsim 5 gr. cat. (în mare parte Români maghiarizați) și 6 ort.

În plasa **Dadai de sus**, la 1900, sunt arătați un singur Român în comuna Balșa, iar la confesiuni 5789 gr. cat. și 20 ort. Aceștia sunt în cea mai mare parte Români maghiarizați. În plasa întregă sunt arătați 6 Români, în comunele: **Balșa, Gava, Ibrány, Paszab, Szamozs, Vencselő.** Dar la confesiuni găsim 5910, gr. cat. și 1 ort., în mare parte Români maghiarizați.

În plasa **Kisvárdai** (cu 21 comune) la 1900, sunt arătați abia 5 Români, iar la confesiuni găsim 5 gr. cat. și 21 ort. (în mare parte Români maghiarizați). În plasa **Kisvárdai**, la 1900, sunt arătați 6 Români, iar la confesiuni 5030 gr. cat. și 5 ort. Români din această plasă sunt complet maghiarizați. În plasa **Kisvárdai**, la 1900, sunt arătați cei 6255 gr. cat. din 1900, iar la confesiuni sunt arătați cei 5030 gr. cat. și 5 ort.

În plasa **Calul Mare (Nagykálló)**, găsim Români în următoarele comune:

1) **In Balcani (Balkány)**, la 1900, nu mai este arătat nici un singur Român, dar la confesiuni găsim 1360 gr. cat. și un ort. Aceștia toți sunt Români maghiarizați. În 1910, sunt arătați 3 Români, iar la confesiuni 1581 gr. cat. și 4 ort. Aceștia toți sunt Români maghiarizați. Acum 50-60 de ani, Balcanii, a fost un puternic sat românesc, iar populația românească de odinioară a fost complet asimilată.

2) **In Simian (Kallósején)**, la 1900, nu se arată nici un singur Român, dar la confesiuni găsim 1151 gr. cat. Aceștia sunt Români maghiarizați. În 1910 și în 1920, găsim aceiași situație. Simianul, în trecut deasemeni a fost o localitate românească.

3) **In Calul Mic (Kiskálló)**, la 1900, nu mai este arătat nici un singur Român, iar la confesiuni găsim 320 gr. cat. (toți Români maghiarizați). În 1910, este arătat un singur Român, iar la confesiuni 317 gr. cat. (toți Români maghiarizați). Români de odinioară din Calul mic au fost complet maghiarizați.

4) **In Calul Mare (Nagykálló)**, centrul plasei cu același nume) la 1900, abia mai sunt

arătați 8 Români, iar la confesiuni 1369 gr. cat. și 10 ort. (în cea mai mare parte Români maghiarizați). În 1910, sunt arătați 7 Români, iar la confesiuni 1509 gr. cat. și 9 ort. (în cea mai mare parte Români maghiarizați). Români de odinioară din Calul Mare, au fost complet maghiarizați.

5) **In Napkor**, la 1900, nu este arătat nici un singur Român, iar la confesiuni găsim 866 gr. cat. (în cea mai mare parte Români maghiarizați). În 1910, sunt arătați 10 Români, iar la confesiuni 980 gr. cat. (în cea mai mare parte Români maghiarizați).

6) **In Ujfehértó**, la 1900, sunt arătați 4 Români, iar la confesiuni 2865 gr. cat. și 3 ort. (în cea mai mare parte Români maghiarizați). În 1910, este arătat un singur Român, iar la confesiuni 3419 gr. cat. și 3 ort. (în cea mai mare parte Români maghiarizați). Români de odinioară din Ujfehértó, au fost complet asimilați.

În plasa **Ligetfaljai** (ale cărei comune, la 1900, făceau parte din plasa Calul Mare) mai gă-

sim Români, în următoarele comune:

7) **In Nyirábrány**, la 1900, sunt arătați numai 3 Români, iar la confesiuni 1705 gr. cat. și un ort. Total: 1707 Români maghiarizați. În 1910, sunt arătați 37 Români, iar la confesiuni 2090 gr. cat. (toți Români maghiarizați) și 5 ort.

Nyirábrány-ul, odinioară a fost o comună cu un important număr de Români, cari în cea mai mare parte au fost maghiarizați.

8) **Nyiracsiad (Nyiracsád, pl. Ligealfjai)**, la 1900 sunt arătați 29 români, iar la confesiuni 1519 gr. cat. toți români maghiarizați. Aciadul a fost pe vremuri o puternică comună românească, dar Români uniti de-acum au fost în cea mai mare parte maghiarizați. În 1910 nu mai este arătat nici un singur Român, iar la confesiuni găsim 1883 gr. cat. și 27 ort. toți români.

Deci statistica maghiară din 1910, nici pe Români ort. nu-i mai trece la rubrica naționalității „valahe“.

În **Nyiradoni**, la 1900, se arată un singur Român, iar la confesiuni 1972 gr. cat. toți Români. În 1910 sunt arătați 53

Români (!), iar la rubrica confesiunilor 2293 gr. cat. toți români, și 3 ort. Români de odinioară din această comună au fost în cea mai mare parte asimilați.

10) **In Nyirbéltek** la 1900 este arătat 1 singur Român, iar la confesiuni 1439 gr. cat. În cea mai mare parte români maghiarizați. În 1910 sunt arătați 9 Români, iar la confesiuni 1565 gr. cat. și 4 ort. Români din Nyirbéltek au fost în cea mai mare parte maghiarizați.

11) **In Nyirgelse** la 1900 nu este arătat nici un singur Român, dar la confesiuni găsim 602 gr. cat. în cea mai mare parte Români maghiarizați. Aceeași situație o găsim și în 1910. Români din această localitate au fost complet asimilați.

12) **In Nyirlugos**, la 1900, nu este arătat nici un singur Român, dar la confesiuni găsim 1212 gr. cat. și 3 ort. (toți Români maghiarizați). În 1910, nu este arătat nici un singur Român, iar la confesiuni 1228 gr. cat. și 1 ort. (în cea mai mare parte Români maghiarizați). Români de odinioară din Nyirlugos, au fost complet maghiarizați.

Va urma

CONFLICTUL ITALO-ABISINIAN

Abisinia va fi pusă sub tutoratul Ligii Națiunilor

(Continuare din pag. 1-a)

Ualual, și abisinenii n'au făcut alta decât să respingă pe italieni de pe un pământ abisinian.

În ajun de a se deschide sesiunea Ligii Națiunilor, guvernul italian a trimis Ligii o notă arătând că e dispus să continue tratativele, dar numai în felul de la început, adică fără să discute al cui e Ualualul. Deasemenea că e dispus să-și trimită reprezentanți la adunarea extraordinară a Ligii Națiunilor, dar numai sub rezerva că nu se va discuta chestiunea întreagă a Abisiniei, ci numai incidentele de frontieră.

Abisinia a trimis și ea o notă, ca răspuns la a Italiei, arătând că participă la sesiunea extraordinară a Ligii, dar că nu poate reîncepe tratativele de arbitraj decât în forma dintâi, punând chestiunea provinciei Ualual.

Atitudinea Angliei Franței și a celorlalți

Față de această controversă, atitudinea Angliei a fost în ajunul adunării Ligii favorabilă Abisiniei. Anglia voia să se discute tot complexul chestiei abisiniene, și de-a această părere au fost și câteva alte state.

Franței i-a revenit rolul de împăciuitoare.

Litvinoff, comisarul dela externe al sovietelor, care prezidează în această sesiune Liga Națiunilor, și cu el ministrul de externe al Turciei, venea cu formula aceasta: să declare solemn statele cari au semnat pactul Kellog, că nu se vor amesteca în caz dacă se ajunge la război, cu alte cuvinte să se dea asigurări solemne că conflictul italo-abisinian nu va pune în primejdie pacea lumii.

Adunarea extraordinară a Ligii Națiunilor

Sesiunea extraordinară a consiliului Ligii Națiunilor s'a început Miercuri după-amiază, prezidată de reprezentantul sovietic Litvinov.

Delegatul italian, baronul Aloisi, a arătat că Italia nu poate admite să se discute decât chestiunea conflictelor de graniță întâmplătoare în provincia Ualual.

Delegatul Abisiniei, Hawarita, a cerut examinarea întregii chestiuni a Abisiniei.

Ministrul englez Eden a fost în esență de-o părere cu Abisinia.

Prim-ministrul francez

Laval a propus o înțelegere pe baza tratatului din 1906 referitor la Abisinia, și a cerut să se amâne discuțiile pe a doua zi după-amiază — ceea ce s'a și hotărât — pentruca între timp delegații să se poată înțelege în particular.

Întâia ședință s'a mărginit la atâtea. Despre a doua nu putem raporta, deoarece ediția de față a gazetei noastre a ieșit de sub tipar Joi după-amiază.

Dupăcât se pare, se va ajunge la o înțelegere pentru continuarea tratativei de arbitraj, adăugându-se un al cincilea arbitru la cei patru din trecut. N'ar fi exclusă nici o amânare a discuțiilor până la sesiunea dela 25 August, pentrucă rostul acestor discuții e numai să amâne lucrurile până se va ajunge la o soluție care să împace pe Italia.

Se va pune Abisinia sub tutoratul Ligii Națiunilor

Soluția era de altfel, după cât se pare, găsită când s'a început sesiunea extraordinară de acum a Ligii. Știri din Addis-Abeba vestesc că s'a propus negusului să accepte un mandat general al Ligii Națiunilor — așa cum e al Danzigului — și că negusul nu s'ar prea împotrivi, dar cere să nu fie prezentată această soluție ca o înfrângere abisiniană.

Propunerea aceasta constă în următoarele.

Abisinia să primească a sta sub puterea Ligii Națiunilor. Va rămânea politicește independentă, dar va cere Ligii Națiunilor experți economici, va da avantaje economice și n' primul rând Italiei, căreia în trecut i le-a refuzat, și în schimb toate țările din Liga Națiunilor îi garantează integritatea teritorială, cu Italia dimpreună.

Deosebirea dintre soluția aceasta și dintre propunerea italiană din trecut, care era să i se dea mandatul Abisiniei singură Italiei, e negreșit mare. Mandatul dat Italiei ducea inevitabil la o colonizare a Abisiniei cu italieni, la o exploatare a ei de către Italia, cu toate riscurile conflictelor ce le provoca

cu alte state această extindere a Italiei într-o țară unde Anglia și Japonia e așa de interesată.

Propunerea ceastălată răpește Abisiniei o mare parte de independență, dar o pune sub tutoratul Ligii Națiunilor, exercitat de Liga Națiunilor însăși, și nu prin împuterniciți, cum e cazul unor colonii al căror mandat a fost predat de Ligă Angliei, Franței sau Italiei.

Se va vedea dacă se va alege de propunerea aceasta ceva, sau ba.

Hotărîrea ce se va aduce la Geneva

Miercuri noaptea, după închiderea întâieii ședințe a Ligii, prim-ministrul francez Laval, ministrul englez Eden și secretarul general al Ligii Națiunilor Avenol au căzut la înțelegere să propună Italiei și Abisiniei și apoi consiliului Ligii următoarele:

1. Reînceperea tratativilor italo-abisiniene de arbitraj, numindu-se 'n comisie un al cincilea membru, ca supra-arbitru.

2. Comisia de arbitraj să-și termine lucrările până la 4 Septembrie, când va avea să rețereze consiliului Ligii Națiunilor (care deci nu s'ar mai întruni la 25 August ci la 4 Sept)

3. Dacă comisia de arbitraj nu va fi ajuns până atunci la o înțelegere, Liga Națiunilor va discuta la 4 Septembrie întreaga chestiune a Abisiniei.

Adunarea extraordinară a Ligii va hotărî mai mult ca sigur în sensul de mai sus.

—0—

Germania trimite 'n Abisinia avioane cu baccili

A făcut mare senzație faptul că un avion militar nemțesc — deși n'avea voie să treacă peste România — a străbătut văzduhul românesc și a aterizat de nevoie la noi.

Avionul a fost oprit să-și continue drumul, apoi a fost lăsat după o zi și jumătate să plece, și și-a luat direcția spre Turcia.

Nemții au dat informații că avionul era în drum spre Stambul, unde se duce spre arătare ca să-l cumpere turcii.

Se crede însă și se afirmă că nu mergea în Turcia ci 'n Abisinia.

Avionul e dintre cele mai moderne, face 330 de klm. pe ceas, are telegrafie fără fir, două mitraliere, o mașină automată de aruncat bombe (50 la număr), și o altă mașină automată care aruncă bombe cu baccili.

BĂILE BAZNA

Tekirghioul ardelenes

Sunt cele mai ieftine și mai căutate astăzi dintre băile din Ardeal fiind cele mai eficace în contra unui mare număr de boli: reumatism, gută, ischias, lumbago, paralizii, tabes, lupus, urticarie, etc., iar de femei, boli uterine, sterilitate, turburări, menstruale, etc., iar copii în contra exemelor cronice, reumatismelor, anemiei, sibiului ereditar, paraliziei infantile. Au cinci renumite izvoare conțin în mare cantitate iod, brom și chiar radium. Nămolul e asemănător cu cel dela Tekirghiol.

Statuia iredentistă dela Nagykanizsa

La Nagykanizsa, în orașul din Panonia unde erau încăzărmași pentru instrucție teroristă asasinii dela Jankapuszta, se va inaugura la toamnă o statuie iredentistă, „cel mai monumental monument al iredentei“, cum îi zice în nrul din 23 Iulie crt. ziarul „Magyarság“. Linaugurare, spune ziarul citat, va fi rugat să vorbească fostul prim-ministru Bethlen, iar dacă dânsul nu va putea lua parte, va ținea cuvântarea festivă președintele Ligii revizioniste.

Statuia aceasta s'a făcut din dania de 25 de mii de pengő (750 de mii de lei) a unui Schless Ștefan, pe care ziarul budapestan îl numeau „mecenat austriac“, și spuneau că a jertfit această sumă din dragoste de unguri, fără să

aiibă cu ei nimic, și că să rămână necunoscut

În coloanele noastre a fost vorba despre el, când dat în vileag faimosul caricaturist Urmánczy. Anonimul a denit într-o bună zi cunoscut când austriecii, fiindcă țara propagandă ca să se restabilire Burgenlandul Ungariei, expulzat din Austria, unde refugiasse la 1918 din Slova. S'a aflat atunci, din destăvîrșirile lui Urmánczy, că mecenatul austriac e austriac numit cu numele; e din neam austriac, nu-i vorbă, dar e gurizat de tot, și până la urmă a locuit în Ungaria nordică. Acum, ni-o spune „Magyarság“ în legătură cu inaugurarea statuii dela Nagykanizsa e stabilit la Ulm, în Germania

Inundațiile din Japonia

Insula Nakanosveni, situată între insulele Antung și Shingishu din apropierea coastei Coreei, a fost bântuită Marți de o inundație catastrofală.

Trei mii de locuitori ai insulei au fost nevoiți să-și petreacă noaptea pe acoperișurile locuințelor.

Până acum au fost pescuite 200 de cadavre.

Insula Shingishu a avut și ea de suferit de pe urma inundațiilor.

Patru mii și o sută de locuințe se află sub apă.

În insula Antung sunt inundate 15.000 de case.

Alte trupe italiene spre Africa

Vaporul „Romolo“ a părăsit portul Neapoli, având pe bord 700 de soldați, numeroase mitraliere, 80 de măgari și 750 de muncitori. Vaporul își va completa încărcătura la Messina, înainte de a pleca la Massaua.

Vaporul „Vinimal“, care a imbarcat 750 de soldați din detașamentele de automobiliști, precum și o mare cantitate de material de război, a plecat și el spre Massaua.

Vaporul „Italia“ a plecat la Cagitarî cu 702 ofițeri și 900 de soldați de serviciu din aviație și unitățile de sanitari, toți cu destinația Africa Orientală.

Informații

În luna aceasta „Gazeta Antirevizionistă“ apare la 18 și 31 August, pentrucă putem apărea din Septembrie cu puteri înnoite.

În afacerea transferului de devize belgiene s'au continuat să se facă rugărilor conducătorilor Partidului Național. A fost de asemenea audiat de mai multe ori fostul guvernator al Partidului Național, d. Dorel mitrescu. Inginerul Lintzeșer, a cărui complicitate rămas dovedită, a fost emis la închisoare.

„Universul“ anunță că cercurile politice se vorbesc cu insistență de o apropiată remaniere a guvernului.

La ministerul de industrie comerț au început Marți tratativele în vederea reluării raporturilor economice cu Rusia Sovietică.

Anglia își sporește numărul avioanelor

Ministerul aerului a dat din cele mai importante comenzi de avioane dela război încercate. Este vorba de o comandă de avioane de recunoaștere, prin care se va spori la 200 numărul aparatelor de cari dispune forța aeriană a Regatului.

Experții ministerului aerului întocmit un program de construcții de dirijabile cari vor slujii apărarea aeriană a Mării Britanice.